

Barbara Mitrenga

Od redakcji

Linguarum Silva 2, 9-12

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Od redakcji

„Linguarum Silva” to wydawnictwo ciągle ukazujące się od 2012 roku pod patronatem Instytutu Języka Polskiego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, w którym publikowane są artykuły młodych naukowców i doktorantów kierunków humanistycznych (zwłaszcza językoznawczych) z katowickiej uczelni oraz z innych ośrodków naukowych w Polsce. „Linguarum Silva” jest tomem recenzowanym, w którym prezentowane teksty – choć różnorodne tematycznie i metodologicznie – podejmują refleksję nad zaproponowanymi w podtytule tomu pojęciami na płaszczyźnie językowej i tekstowej.

Oddany do rąk Czytelnika drugi tom „Linguarum Silva” zatytułowany *Słowo – znaczenie – relacja w języku i w tekście* zawiera jedenaście artykułów zgrupowanych w dwóch częściach, całość dopełniają *Varia*. W części pierwszej (*Słowo – znaczenie – relacja w języku*) znalazły się artykuły poświęcone rozważaniom z zakresu semantyki i leksyki współczesnej oraz historycznej, natomiast w części drugiej (*Słowo – znaczenie – relacja w tekście*) – artykuły oparte na analizie tekstów i wypowiedzi charakteryzujących dyskursy prawnicowy, prasowy i społeczny w Polsce oraz podejmujące szeroko rozumianą tematykę gatunków. Część *Varia* zawiera omówienia dwóch książek: *A Study in the Linguistics-Philosophy Interface* Andrzeja Bogusławskiego oraz *Humanizm w języku polskim. Wartości humanistyczne w polskiej leksyce i refleksji o języku* pod redakcją Aleksandry Janowskiej, Magdaleny Pastuchowej i Radosława Pawelca, oraz sprawozdania z trzech ważnych wydarzeń naukowych, które odbyły się w 2012 roku na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Śląskiego. Autorzy tekstów to głównie doktorzy i doktoranci Instytutu Języka Polskiego katowickiej uczelni, ale są wśród nich także młodzi naukowcy reprezentujący inne jednostki Uniwersytetu Śląskiego oraz doktorantka z Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Artykuły, mimo że opierają się na różnorodnym materiale badawczym, dotyczą synchronii i diachronii w języku, odwołują się do różnych meto-

dologii, metod i teorii językoznawczych oraz genologicznych, reprezentują indywidualny styl naukowy poszczególnych autorów, w sposób jednoznaczny odwołują się do zaproponowanych w podtytule tomu pojęć: *słowo, znaczenie, relacja*. Mowa w nich m.in. o słowie dziś i w przeszłości; słowie i jego znaczeniu podstawowym i wtórnym (przenośnym, potocznym); o nacechowaniu aksjologicznym słowa; słowie jako składniku konstrukcji, zdania, wypowiedzi, dyskursu; znaczeniu wybranych gatunków w przestrzeni komunikacyjnej, relacjach międzygatunkowych, relacjach między kanonicznymi i niekanonicznymi aktualizacjami gatunków, relacjach między terminami *temat, motyw, topos*.

Tom otwierają trzy zróżnicowane pod względem metodologicznym i materiałowym artykuły z zakresu językoznawstwa synchronicznego. Karolina Lisczyk-Kubina poddała analizie funkcjonujące w polszczyźnie językowe wykładniki fazowości, a dokładniej – analizy werbo-nominalne (AWN) z czasownikami momentalnymi. Autorka skoncentrowała się na analizie konstrukcji wyrażających momentalną inicjalność (np. *buchnąć płaczem*) i finalność (np. *prysły marzenia*). Wymienione zbiory AWN zostały scharakteryzowane pod względem przysługujących im parametrów semantycznych oraz typu konstrukcji. W końcowej części artykułu Autorka przedstawiła metafory konceptualne, świadczące o sposobach konceptualizacji początku i końca akcji za pomocą przedstawionych w artykule AWN. Kolejny tekst, autorstwa Aleksandry Domogały, również poświęcony został analizie wybranej klasy czasowników, w tym przypadku są nimi wtórne czasowniki mówienia (*verba dicendi*) pochodzące od nazw głosów zwierząt, które nazwano w artykule „odzwierzęcymi czasownikami mówienia”. Analizę dwudziestu wybranych leksemów (m.in. *ćwierkać, gdakać i gęgać*) Autorka przeprowadziła z wykorzystaniem narzędzi wypracowanych na gruncie semantyki strukturalnej (teorii składników i metody pól leksykalnych). Pierwsza część pracy obejmuje szczegółową analizę składnikową paradygmatyczną i analizę składnikową syntagmatyczną poddanych obserwacji czasowników. W kolejnym artykule Anna Prochwicz podjęła rozważania na temat językowego obrazu śpiewu w polszczyźnie na podstawie analizy utrwalonych w języku metafor o charakterze synestezyjnym, ukazujących – jak zauważyła Autorka – „łożoność semantyczną leksyki związanej z muzyką wokalną”. W artykule omówiono metafory synestezyjne opierające się na wrażeniach wzrokowych (np. *złoty alt, barwny głos*), dotykowych (np. *miękki mezzosopran, aksamitny baryton*) i smakowych (np. *słodki głos, soczysty baryton*). Pod względem przyjętej metodologii artykuł wpisuje się w obręb językoznawstwa kognitywnego.

Kolejne dwa artykuły reprezentują językoznawstwo diachroniczne. Barbara Pukalska podjęła badania dotyczące zmian semantycznych wybranych leksemów funkcjonujących w lekсыce medycznej i potocznej (m.in. *gangrena, cholera i kretynizm*). Autorka przedstawiła i porównała

znaczenie medyczne i potoczne (także przenośne) analizowanych leksemów w ujęciu historycznym. Zwróciła uwagę, że ich znaczenia medyczne odnoszą się zarówno do funkcjonowania ciała, jak i umysłu, natomiast znaczenia potoczne – do sfery myśli, psychiki, intelektu i moralności. Zauważyła ponadto, że nacechowanie emocjonalne wymienionych leksemów w znaczeniu potocznym, poza nielicznymi wyjątkami, jest negatywne. Tekst autorstwa Beaty Kiszki jest, jak zaznaczyła Autorka w tytule artykułu, „słowną wędrówką”, co można rozumieć w dwojaki sposób – jako podróż w czasie, mającą na celu poszukiwanie w historii polszczyzny słów będących synonimami wyrazu *włóczęga*, oraz jako „wędrówkę” wśród słów i znaczeń, umożliwiającą dostrzeżenie zmian semantycznych analizowanych wyrazów i wielości ich wariantów słowotwórczych, a także poszukiwanie śladów ich znaczeń we współczesnym języku polskim.

Drugą część tomu otwiera tekst Bernadetty Ciesek poświęcony analizie semantycznego obrazu POLSKI, POLAKA i POLSKOŚCI w dyskursie prawniczym, zrekonstruowanego na podstawie wystąpień telewizyjnych, artykułów prasowych i wywiadów udzielanych różnym mediom przez polityków, publicystów i dziennikarzy o poglądach prawniczych oraz rozgłośnię Radio Maryja. Jak podała Autorka, celem podjętych przez nią badań jest „odtworzenie nie skonwencjonalizowanego semantycznego obrazu słowa, lecz tekstowych, a właściwie dyskursywnych aktualizacji pewnych składników znaczeniowych” przy wykorzystaniu koncepcji wypracowanych na gruncie gramatyki kognitywnej oraz teorii etnolingwistycznych. Tekst Beaty Dudy stanowi próbę odtworzenia profilów współczesnego humanisty w dyskursie prasowym i społecznym na podstawie analizy fragmentów artykułów opublikowanych w latach 2009–2012 w internetowym wydaniu „Gazety Wyborczej” oraz odnoszących się do nich komentarzy internautów. Autorka sięga po narzędzia wypracowane na gruncie lingwistyki kulturowej oraz odwołuje się do założeń semantyki aksjologicznej.

Trzy kolejne artykuły – autorstwa Ewy Ficek, Magdaleny Ślawnickiej i Beaty Stefaniak-Maślanki – to opracowania poświęcone gatunkom. Tekst Ewy Ficek stanowi nie tylko próbę charakterystyki rady i porady jako dwóch pokrewnych gatunków mowy, lecz także przedstawia różnorodne formy dyskursu poradnikowego w praktyce komunikacyjnej (tj. w komunikacji codziennej, książce, prasie, radiu, telewizji, Internecie). Artykuł Magdaleny Ślawnickiej z kolei poświęcony został zagadnieniu relacji między gatunkami w prasie. Autorka, omawiając relacje wewnątrzgatunkowe, zwróciła uwagę na adaptacje i kontaminacje, natomiast pisząc o relacjach międzygatunkowych, miała na uwadze kolekcje form oraz gatunki paratekstowe. Do gatunków intertekstualnych w prasie zaliczyła: listy do redakcji, polemiki prasowe i sprostowania. Beata Stefaniak-Maślanka przeanalizowała kołysanki użytkowe i poetyckie o tematyce społecznej, zwracając uwagę na problem zależności między komunikacją w różnych

typach kołysanek a ich treścią. Autorka rozpatrywała kołysankę w kategoriach genologicznych i pragmalingwistycznych.

Drugą część tomu wieńczy artykuł Anny Gostomskiej poświęcony rozważaniom na temat rozmowy człowieka z upersonifikowaną Śmiercią. Nadrzędnym celem pracy jest próba ustalenia, czy rozmowa ze Śmiercią to motyw, temat czy topos. Autorka przytoczyła liczne przykłady dzieł literackich świadczące o tym, że rozmowa człowieka ze Śmiercią na przestrzeni wieków realizowana była w obrębie różnych gatunków literackich oraz aktualizowana w ścisłej relacji z założeniami ideowymi poszczególnych epok.

Opublikowane w „Linguarum Silva” teksty są świadectwem wielorakich zainteresowań naukowych młodego pokolenia badaczy w zakresie języka i tekstu. Wierzę, że przeprowadzone przez autorów analizy językowe oraz podjęte rozważania nad tekstami i gatunkami będą inspiracją i zachętą do dyskusji dla licznego grona Czytelników z kręgu szeroko rozumianej humanistyki oraz dla wszystkich osób zainteresowanych zaproponowaną tematyką artykułów.

Serdeczne słowa podziękowania kieruję do Recenzentów wydawniczych: prof. dr. hab. Marka Cybulskiego, prof. dr. hab. Ewy Malinowskiej, dr. hab. prof. UW Radosława Pawelca oraz prof. dr. hab. Piotra Wierzchoń - za wnikliwą lekturę i ocenę artykułów oraz wszelkie uwagi krytyczne i sugestie, pozwalające Autorom przygotować teksty, które pod względem naukowym, stylistycznym i redaktorskim zyskają akceptację i uznanie Czytelników.

Barbara Mitrenga